

Robert Radko

FUNDUSZE UNIJNE W KOMPUTERYZACJI MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. H. ŁOPACIŃSKIEGO W LUBLINIE

Miejska Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie rozpoczęła działalność jako samodzielna jednostka organizacyjna w styczniu r. 2002. Nastąpiło to wskutek podziału Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie na dwie samodzielne instytucje kultury: Wojewódzką Bibliotekę Publiczną i Miejską Bibliotekę Publiczną.

Biblioteka jest publiczną biblioteką miejską i służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych mieszkańców Lublina oraz realizuje zadania określone w ustawie o bibliotekach. Sieć biblioteczna Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie obejmuje 31 filii, w tym 27 placówek ogólnych, 3 szpitalne i 1 ze zbiorami fonicznymi. Przy 16 filiach funkcjonują oddziały dla dzieci, w 2 filiach oddziały ze zbiorami audiowizualnymi i elektronicznymi. Zbiory filialne liczą ponad pół miliona książek oraz 11 200 dokumentów audiowizualnych i elektronicznych. Bieżąca oferta prasy obejmuje 130 tytułów czasopism. Ze zbiorów bibliotecznych korzysta około 70 000 czytelników rocznie.

Biblioteka prowadzi różnorodną działalność kulturalno-oświatową. Organizowane są wernisaże, wystawy literackie, wykłady, prelekcje, spotkania autorskie i koncerty wokalne. Regularnie prowadzone są lekcje biblioteczne, zajęcia plastyczne, poranki i wieczory baśni, inscenizacje itp.

Początki działalności MBP wiązały się z poważnym niedoinwestowaniem instytucji. Braki infrastrukturalne dotyczyły całej sieci bibliotecznej. Biblioteka w początkach swojej działalności dysponowała zaledwie 4 przestarzałymi komputerami (przy ok. 130 pracownikach). Stan niewystarczającego nasycenia technologiami IT nie był charakterystyczny tylko i wyłącznie dla MBP. 400-tysięczny Lublin posiadał niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę społeczeństwa informacyjnego, m.in. w mieście nie było sieci publicznych punktów dostępu do Internetu.

Ograniczony dostęp mieszkańców miasta do Internetu i infrastruktury komunikacji elektronicznej stanowił poważny problem. Mimo wzrostu liczby prywat-

nych użytkowników Internetu, dostęp do globalnej sieci miało niewielu mieszkańców. Rodziło to poważne zagrożenie wykluczeniem cyfrowym i analfabetyzacją cyfrową grup zdefaworyzowanych, zwłaszcza młodzieży pochodzącej z uboższych rodzin i bezrobotnych, co w efekcie powodowało brak równości szans mieszkańców w dostępie do wiedzy, informacji i infrastruktury.

Drugim poważnym problemem było nieprzygotowanie instytucji publicznych w Lublinie do świadczenia i rozwoju nowoczesnych usług dla ludności. Dotyczyło to między innymi MBP. Świadczy o tym fakt, że 90 pracowników merytorycznych Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie miało do dyspozycji po 2 latach działalności Biblioteki tylko 4 komputery. Taka baza techniczna nie pozwalała na unowocześnienie metod pracy i dostosowanie się Biblioteki do wymagań współczesnego czytelnika i użytkownika zbiorów bibliotecznych. Księgozbiór MBP, liczący według stanu na 31.12.2003 roku 515 304 woluminy, tylko w niewielkiej części został wprowadzony do katalogu elektronicznego. Dotyczyło to tylko pozycji zakupionych po 1.01.2002 roku. Brak odpowiedniego wyposażenia uniemożliwiał retrokonwersję zbiorów, czyli stworzenie elektronicznego katalogu całości zasobów. Bez stworzenia zaś takiego katalogu niemożliwe jest udostępnienie informacji o zasobach Biblioteki w Internecie i świadczenie usług bibliotecznych drogą elektroniczną, a to hamuje czytelnictwo i prowadzi do regresu kulturalnego uboższej części mieszkańców Lublina.

Wobec szczupłych środków inwestycyjnych (a zasadniczo ich braku) w 2004 roku opracowano projekt komputeryzacji Biblioteki z wykorzystaniem funduszy unijnych. Projekt „Informatyzacja Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lublinie i utworzenie PIAP-ów w filiach MBP — I etap” był początkiem budowy systemu informatycznego Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. Projekt zgłoszono do finansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu 1 — Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów, Działanie 1.5 ZPORR — Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego. Projekt uzyskał wysoką ocenę merytoryczną, co pozwoliło na zatwierdzenie jego realizacji. Umowę z Wojewodą Lubelskim o dofinansowanie zadania podpisano w styczniu r. 2005. Inwestycja została zaplanowana do realizacji w siedzibie głównej Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego oraz w jej 9 filiach. Wybór filii został dokonany na podstawie posiadanego prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane oraz możliwością zagwarantowania pięcioletniego okresu trwałości rezultatów projektu. Wybrane obiekty stanowiły własność Miasta Lublin (siedziba główna i 8 filii) bądź Skarbu Państwa w dyspozycji Miasta Lublin.

Celem głównym projektu było wspieranie rozwoju województwa lubelskiego przez rozbudowę lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w Lubli-

nie oraz wyrównanie dysproporcji istniejących w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu oraz innych technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) między regionem lubelskim i innymi regionami w Polsce oraz w Unii Europejskiej.

Cele bezpośrednie projektu zostały zdefiniowane jako:

1. Zapewnienie powszechnego, szybszego i bezpieczniejszego dostępu do Internetu dla przeciwdziałania marginalizacji zdefaworyzowanych dzielnic Lublina przez utworzenie Publicznych Punktów Dostępu do Internetu w 9 filiach Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie.

2. Wykorzystanie nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych dla realizacji usług publicznych świadczonych przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. H. Łopacińskiego w Lublinie i poprawy efektywności realizacji statutowych celów tej instytucji za pomocą informatyzacji jej siedziby głównej i 9 filii.

Efektem realizacji projektu było utworzenie 9 PIAP-ów typu „model pośredni” pozwalających na wykorzystanie dostępu do Internetu dla poprawy efektywności merytorycznej statutowych celów Biblioteki. Dodatkowo, użytkownicy PIAP-ów, dla których dostęp do sieci jest bezpłatny, mogą korzystać z doradztwa personelu Biblioteki. PIAP-y stworzyły warunki przeciwdziałania zjawiskom „wykluczenia cyfrowego” i „analfabetyzacji cyfrowej”, zwłaszcza wśród młodzieży i osób bezrobotnych. Ponadto dzięki projektowi nastąpiła poprawa warunków działalności MBP oraz zwiększenie jej oferty kulturalnej i edukacyjnej z korzyścią dla ogółu mieszkańców Lublina.

Na projekt złożyły się następujące działania:

1. Wykonanie niezbędnych prac remontowych w 5 filiach (nr 6, 7, 9, 11, 31), takich jak malowanie ścian, położenie glazury, terakoty i parkietu.

2. Wykonanie instalacji 10 sieci strukturalnych. Miejska Biblioteka Publiczna nie posiadała dedykowanej infrastruktury teleinformatycznej możliwej do wykorzystania w projekcie, dlatego zaplanowano instalację sieci strukturalnych w 9 filiach oraz w centrali Biblioteki. Sieci te stanowią fundament infrastruktury informatycznej. Wykonane sieci strukturalne składają się z sieci logicznej przeznaczonej do transmisji danych oraz dedykowanej instalacji zasilania elektrycznego.

3. Zakup wyposażenia (52 komputerów, 42 zestawów mebli na potrzeby filii bibliotecznych, 3 laptopów dla pracowników merytorycznych, 2 serwerów, 9 pakietów sprzętowych do PIAP-ów, czyli zestawów: drukarka, nagrywarka, skaner, komplet urządzeń peryferyjnych w siedzibie głównej: drukarka, aparat cyfrowy, skaner i projektor multimedialny, zakup oprogramowania: Microsoft Office, Novell NetWare, licencje systemu bibliotecznego MAK, programy antywirusowe. W każdym PIAP-ie zainstalowano skaner oraz drukarkę. Wszystkie stanowiska zostały zabezpieczone programem antywirusowym, a stanowiska udostępniane publicznie dodatkowo programem do filtrowania treści niecenzuralnych. W centrali Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego uruchomiono

dwa serwery. Jeden z nich świadczy usługi internetowe — zakres realizowanych zadań to przede wszystkim obsługa strony www biblioteki (prezentującej aktualności z biblioteki, zakupione nowości książkowe, planowane imprezy kulturalno-oświatowe, historię biblioteki itp.) oraz serwer poczty elektronicznej. Drugi serwer pełni rolę serwera plików oraz serwera intranetowego dysponującego informacjami przeznaczonymi tylko dla pracowników. Jego zadania to umożliwienie pracy grupowej, zwiększenie bezpieczeństwa danych oraz ułatwienie wymiany informacji w ramach struktury organizacyjnej Biblioteki.

4. Wykonanie instalacji alarmowych w 9 filiach. Instalacje te zapewniają ochronę przeciw włamaniową, antynapadową oraz przeciwpożarową.

5. Podłączenie Internetu we wszystkich placówkach. Wykonane łącza internetowe dla poszczególnych PIAP-ów miały przepustowość 1Mb (w jednym przypadku 512 kbps), w centrali Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego uruchomiono łącze o przepustowości 10Mbps. Każdy PIAP został zabezpieczony dedykowanym firewallem softwarowym w systemie Linux.

Produkty pierwszego etapu informatyzacji Biblioteki to: 1 jednostka publiczna (MBP) podłączona do bezpiecznego dostępu szerokopasmowego do Internetu, 85 punktów dostępowych w sieci LAN, nowa sieć LAN o długości 2,69 km, 85 punktów dostępowych połączonych siecią WAN, 10 wdrożonych systemów bezpieczeństwa sieci, 55 wdrożonych systemów antywirusowych, dwa zainstalowane serwery, 55 wdrożonych systemów archiwizacji i backupu danych, 55 komputerów posiadających dostęp do Internetu i 9 PIAP-ów (33 stanowiska komputerowe dostępne publicznie).

PIAP-y uruchomiono w następujących filiach bibliotecznych (w nawiasie liczba stanowisk komputerowych w każdym PIAP-ie):

1. Filia nr 3 przy ul. Hutniczej 20 (4)
2. Filia nr 6 przy ul. Poniatowskiego 4 (4)
3. Filia nr 7 przy ul. Kunickiego 35 (2)
4. Filia nr 8 przy ul. Zuchów 2 (4)
5. Filia nr 9 przy ul. Krańcowej 106 (5)
6. Filia nr 11 przy ul. Lwowskiej 6 (4)
7. Filia nr 18 przy ul. Głębokiej 8 (4)
8. Filia nr 20 przy ul. Krężnickiej 125 (2)
9. Filia nr 31 przy ul. Nałkowskich 102 (4)

Koszt projektu wyniósł ponad pół miliona złotych (523 670,56 zł), z czego refundacja ze środków Unii Europejskiej wyniosła 75%, czyli prawie 400 000 złotych (392 752,92 zł). Rzeczowa realizacja Projektu rozpoczęła się 17.01.2005 roku, a PIAP-y zostały uruchomione 30.12.2005 roku.

W trakcie realizacji opisanego projektu rozpoczęto przygotowania do przeprowadzenia kolejnego etapu informatyzacji. Wniosek aplikacyjny na realizację

projektu „Informatyzacja Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lublinie i utworzenie PIAP-ów w filiach MBP — II etap” złożono w r. 2006, a umowę realizacyjną podpisano w lutym 2007 roku. Projekt przygotowano przy zachowaniu takich samych celów głównych, poszerzając jednak zakres działań o kolejne filie biblioteczne i zwiększając zakres merytoryczny. Projekt został zrealizowany w latach 2007–2008 w siedzibie głównej MBP i w 22 filiach MBP. Zakres prowadzonych działań był różny w dwóch grupach jednostek organizacyjnych Biblioteki. W siedzibie głównej oraz w 9 filiach, w których działały już PIAP-y, przeprowadzono działania mające na celu zwiększenie wyposażenia. W 13 filiach przeprowadzono w pełnym zakresie prace związane z informatyzacją i utworzeniem nowych Publicznych Punktów Dostępu do Internetu.

Na projekt złożyły się działania polegające na wykonaniu prac remontowych w 10 filiach, wykonaniu instalacji 12 sieci strukturalnych, wykonaniu 12 instalacji alarmowych, zakupie zestawów mebli komputerowych, zakupie wyposażenia i oprogramowania: komputerów, serwerów, drukarek, skanerów, oprzyrządowania do obsługi kodów kreskowych (drukarka etykiet, kolektor danych, czytniki kodów kreskowych), sprzętu sieciowego oraz oprogramowania podstawowego (Office) i specjalistycznego, takiego jak: program antywirusowy, program do filtrowania treści, oprogramowanie do zdalnego wykonywania kopii systemu i instalacji oprogramowania, wyspecjalizowane oprogramowanie do obsługi stanowisk komputerowych przeznaczonych dla osób niewidomych i niedowidzących (syntetyzatory mowy, program udźwiękawiający, program powiększający).

Efekty realizacji projektu to:

- utworzenie 13 Publicznych Punktów Dostępu do Internetu,
- zakup 97 komputerów (z czego 55 jest dostępnych publicznie, a 42 przeznaczono na potrzeby pracowników Biblioteki), 16 drukarek laserowych, 18 skanerów, 55 czytników kodów kreskowych, 2 serwery,
- zakup 185 sztuk mebli komputerowych (biurek, foteli),
- wybudowanie prawie 1,5 km sieci komputerowej w PIAP-ach,
- wykonanie 12 instalacji alarmowych,

W jednym z PIAP-ów uruchomiono pracownię komputerową z 10 stanowiskami komputerowymi. W 2 w PIAP-ach powstawały także 3 stanowiska dla osób niewidomych i niedowidzących wyposażone w programy udźwiękawiające, syntetyzatory mowy, a także oprogramowanie powiększające ekran.

W ramach drugiego etapu komputeryzacji Biblioteki powstały PIAP-y w następujących filiach bibliotecznych (w nawiasach liczba ogólnodostępnych stanowisk komputerowych):

- nr 10 przy ul. Kleeberga 12 a (4)
- nr 12 przy ul. Żelazowej Woli 7 (3)
- nr 13 przy ul. Grażyny 13 (3)

- nr 15 przy ul. Wajdeloty 20 (2)
- nr 16 przy ul. Kasztanowa 1 (3)
- nr 17 przy ul. Przyjaźni 11 (2)
- nr 21 przy ul. Rynek 11 (6)
- nr 22 przy ul. Kruczkowskiego 14 (4)
- nr 25 przy ul. Sympatyczna 16 (2)
- nr 27 przy ul. Braci Wieniawskich 5 (2)
- nr 28 przy ul. Nadbystrzycka 85 (6)
- nr 29 przy ul. Kiepur 5 (15)
- nr 30 przy ul. Braci Wieniawskich 5 (3)

Ostateczna wartość projektu wyniosła 845 476,85 zł, z czego wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej wyniosła 75%, czyli 634 107,63 zł, pozostałą część pokryto z dotacji przyznanej przez Miasto Lublin. Dzięki realizacji obu projektów MBP dysponuje 22 Publicznymi Punktami Dostępu do Internetu z 88 ogólnodostępnymi stanowiskami komputerowymi. Nakłady finansowe w ramach etapów I i II wyniosły 1 369 147,41 zł, z czego z dotacji Unii Europejskiej pokryto 1 026 860,55 zł.

Wykorzystanie środków unijnych w procesie informatyzacji MBP w Lublinie wydatnie usprawniło dostęp czytelników do najnowszych źródeł informacji.